

HAPARANDATORNIO

Hälsa
Skola
Trygghet
Inflytande
Fritid
Framtid

LUPP16

Författare: Mats Jakobsson, Norrbottens kommuner
David Jordansson, Haparanda kommun
Peter Waara, kommunalråd Haparanda

Projektledare för LUPPI6: David Jordansson, Haparanda kommun

Grafik: David Jordansson, Haparanda kommun

Sammanfattning

Lokal Uppföljning av Ungdomspolitiken är en undersökning som ska genomföras var tredje år i Haparanda. Den ska genomföras i samtliga klasser på högstadiet och gymnasiet. Resultatet visar att tre kategorier av unga sticker ut i samtliga undersökta teman, vilka är; hälsa, skola, trygghet, inflytande, fritid och framtid. De tre kategorierna är genus, unga med oro för föräldrars ekonomi och unga där inte båda föräldrarna arbetar. De två sistnämnda kan kopplas ihop och anses vara en kategori med unga från resurssvaga hem. Elever från sannolikt resurssvaga hem har i större utsträckning upplevt utsatthet, mindre grad av trygghet, kan inte delta i fritidsaktiviteter som man önskar och använder droger oftare. När det kommer till genus så upplever tjejer och killar sin livssituation olika, och det som framför allt sticker ut är att tjejer anser sin hälsa vara betydligt sämre än vad killar anser, men olikheterna är genomgående alla teman.

Rapporten innehåller även på positiva delar, där Haparanda visar sig ligga bättre till än Sverige i övrigt. Bland annat anser gymnasieelever sig i högre utsträckning vara trygga i undersökta områden och elever från både högstadiet och gymnasiet anser sig i större utsträckning att de har möjlighet att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen.

Innehållsförteckning

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33

■	Peter Waara	
■	Inledning	
■	Metod och material	
■	Hälsa	
■	Skola	
■	Trygghet	
■	Inflytande och tillit	
■	Fritid	
■	Framtid	
■	Sammanfattande diskussion	

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33

Peter Waara

Haparanda kommunalråd.

Den enskilt viktigaste åtgärden för barn och unga är att verka för att föräldrar har en bra förankring på arbetsmarknaden, att skolan fungerar och att samhället ger stöd och support till den som behöver det. Detta är en grundförutsättning också för Haparanda kommun.

Det finns inga enkla och snabba lösningar för att åstadkomma resultat. Genvägar är ofta senvägar, heter det ju i folkmun. Så är det också inom ungdomsområdet. Det innebär att ungdomspolitik i en kommun har bäring direkt in i en kommuns arbetsmarknadsstrategi, till socialtjänstens verksamhetsområde, samhällsbyggnadsområdet och definitivt inom skola/fritid. För skola/fritid gäller en direkt påverkan till ungdomars vardag, för övriga områden är det ofta frågan om indirekta effekter. Sambandet mellan arbetsmarknad och ungdomars vardag är enkelt att förstå. Föräldrar med jobb och en hyfsad materiell standard, som lever med rutiner och regler samt ger barnen förutsättningar för deltagande i samhället i smått och i stort innebär att ungdomarna har större chans att rustas väl inför ett kommande vuxenliv. Av det följer att tillgång på jobb för föräldrarna är en ytterst viktig del i att skapa bra förutsättningar för ungas vuxenblivande.

Största utmaningen för vår kommun är att andelen resurssvaga ungdomar uppgår till omkring 20 procent. Det här återspeglar en arbetsmarknadssituation som är problematisk. Bland dessa finner vi också de som mer ofta än andra provar på droger, röker och dricker alkohol. Vi ser också att bland dessa finns en större uppgivenhet och känsla av utanförskap. Att rusta denna grupp unga är således en grannliga uppgift som vi definitivt kan bli bättre på. Insatser och stöd måste komma in tidigt, redan innan barnet har fötts. På förskolan. I grundskolans lägre stadier för att förstärkas och anpassas utifrån individens egna förutsättningar senare under ungdomsåren. Kungsvägen för att undvika utanförskap och marginalisering är skolans väg.

Precis som i andra jämförbara kommuner löper könsskillnaderna som en röd tråd genom i stort sett alla frågor. Inte minst är det flickor som uttrycker brister i lokalsamhället. De känner i större utsträckning än pojkar större oro inför framtiden, är mer otrygga samt uppger fler somatiska besvär. Deras flyttningsbenägenhet är

mycket högre än pojkarnas, vilket i sig ska tolkas som en reaktion inför deras upplevda möjligheter i lokalsamhället. Allt detta pekar mot att genus är en genomgående betydelsefull kategori som måste tas i beaktande när beslut fattas om t.ex. resurser till fritid och kultur, fördelning av föreningsbidrag osv. Att känna sig osedd och inte riktigt bli tagen på allvar är något som politiken och beslutsfattandet måste ta på allvar.

Glädjande är att upplevelsen att snabbt och enkelt kunna komma i kontakt med politiken. Men än dubbelt så många i Haparanda kommun jämfört med riket som helhet uppger att de har goda möjligheter att komma i kontakt med beslutsfattare i kommunen. Kvinnor är mer aktiva än män i detta avseende och hyser också något större tilltro till vuxna.

Det finns andra glädjeämnen i LUPP-rapporten. Inte minst ser vi att Haparandaungdomarna inte avviker negativt i fråga om ANDT (alkohol, narkotika, doping och tobak), tvärtom är andelen som t.ex. använder alkohol lägre än genomsnittet i Norrbotten. Rökning bland högstadieelever är dock något högre jämfört med övriga kommuner, men snusning förekommer i mindre utsträckning jämfört med andra kommuner trots att tillgången på snus är synnerligen god.

Den ljusnande framtid är vår samtidigt som vi inte saknar utmaningar. LUPP-rapporten är ett viktigt instrument för den fortsatta utvecklingen av vår kommun.

Inledning

Under våren 2015 fick Ungdomens Hus i uppdrag av Barn- och Ungdomsnämnden att genomföra undersökningen Lokal Uppföljning av Ungdomspolitik. Undersökningen är bred och samlar in data över ett stort antal områden, bland annat; hälsa, skola, fritid, inflytande, framtid och trygghet. Informationen som samlas in visar med breda penseldrag unga levnadsvillkor i Haparanda. Detta betyder att en LUPP-rapport kan berätta hur situationen för unga ser ut i en kommun 2015-16, men oftast inte varför. Vi kan se till exempel se att unga är otrygga i en viss miljö, men inte varför de är otrygga.

Vi har valt att i denna rapporten, i den mån det går, söka efter just ett varför. För detta arbete och framtagandet av rapporten du har i handen har Mats Jakobsson från Norrbottens kommuners enhet för forskning, utveckling och innovation kopplats in (FOUI). Jakobsson har fått i uppdrag att fokusera på skolan då denna rapport ska kunna vara ett underlag i arbetet med målet om Norrbottens bästa skola. Jakobsson har i sin analys också undersökt kategorier av unga för att se hur dessa skiljer sig åt.

Undersökningen genomfördes oktober november 2015 i samtliga klass på högstadiet samt 2/3 av gymnasiet. 1/3 av eleverna på gymnasiet var under delar av denna period på praktik. Vi kombinerade undersökningen med en kortare föreläsning om barnkonventionen för högstadieeleverna, samt barnkonventionen och ungdomsperspektivet för gymnasieeleverna. Föreläsningen fokuserades kring barnkonventionens artikel 3 och 12 och följdes av ett praktiserande av just dessa rättigheter: *Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet.*

Det nationella ungdomsperspektivet säger också att *alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.* Det är med andra ord av vikt att alla vi som arbetar för unga och tar beslut som påverkar unga tar till oss denna rapport och gör förbättrar kommunens arbete med ungdomsperspektivet.

David Jordansson,

Ungdomssamordnare och projektledare
för LUPP16 Haparanda

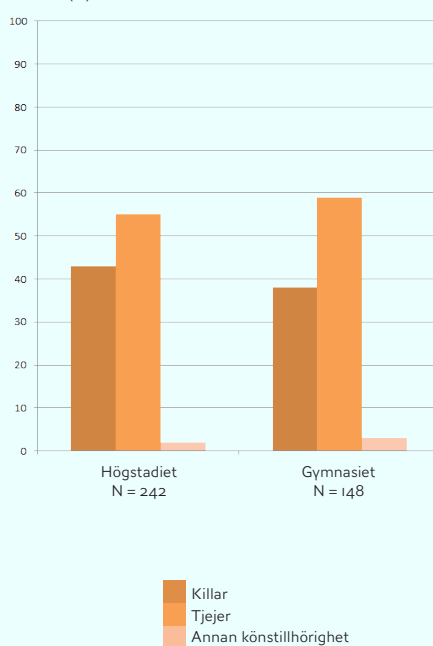
Metod

Datamaterial och bortfall

Det datamaterial som legat till grund för föreliggande studie är den så kallade Lupp-enkäten som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor genomför på uppdrag av kommuner i Sverige. I Haparanda genomfördes enkäten under hösten 2015 på både högstadium och gymnasium. Enkäten besvarades under lektionstid av eleverna, distribuering och insamling av enkäten sköttes av Haparanda kommun. Totalt besvarades enkäten av 390 elever varav 242 var högstadieelever och 148 gymnasieelever. När det gäller gymnasieeleverna saknas i stort alla elever i årskurs 3 och som gick en yrkesinriktad utbildning. Detta påverkar givetvis resultaten i denna undersökning, kanske särskilt när det kommer till elevernas uppfattning om sina framtidsplaner där det i andra studier visat sig vara systematiska skillnader mellan elever från yrkesinriktade och studieinriktade utbildningsprogram. De senare är exempelvis i större utsträckning inriktade på fortsatta studier och att flytta.

I tabell o nedan redovisas hur undersökningsgruppen ser ut med hänsyn till kön och elevkategori i Haparanda.

Tabell o (%). Antal och andel svarande efter kön.

Analytiska och etiska överväganden

Av tabblån ovan framgår att Lupp-undersökningen genomfördes också i andra kommuner under 2015, nära 25 000 elever har besvarat den. I denna studie är det möjligt att utnyttja även detta material genom att jämföra elever i Haparanda med elever i andra kommuner i Sverige. Syftet med att göra denna jämförelse är att utnyttja resultaten bland elever från andra kommuner som en referensgrupp mot vilket utfallet i Haparanda kan relateras. Detta gör det möjligt för de som skall använda resultaten från denna studie att ta ställning till om situationen är annorlunda för ungdomar i Haparanda jämfört med andra kommuner. Man kan därmed lättare identifiera områden eller frågor som kanske behöver större uppmärksamhet och olika insatser.

I analysen så inkluderas också andra "bakgrundsvariabler" eller faktorer bland eleverna utöver kön. Syftet är att försöka utgå från eleverna olika förutsättningar, deras sociala position. I olika undersökningar av ungdomars situation brukar detta fångas upp genom att föräldrarnas yrke, utbildning och inkomst eller en kombination av dessa är en "variabel" eller faktor som indikerar elevernas socioekonomiska situation. I Lupp-undersökningarna ställs inga frågor om föräldrarnas inkomst, yrke eller utbildning. I denna studie har därför några andra tillgängliga bakgrundsfaktorer tillämpats. Dessa är föräldrarnas etniska bakgrund, arbetslöshet bland föräldrar, av eleven angiven sexuell identitet, av eleven angiven oro för föräldrars ekonomi. I samtliga tabeller redovisas utfallet för kön och kontroller mot dessa bakgrundsvariabler, antingen i tabellform eller i text. Utfallen kommenteras i de fall där dessa bakgrundsvariabler ger statistiskt signifikanta skillnader mellan olika kategorier av elever.

Analysen är indelad i sex teman inom vilka ungdomarnas uppfattningar och synpunkter beskrivs och analyseras. Studien omfattar följande teman, hälsa och droger, upplevelse av skola, trygghet och utsatthet, inflytande och tillit, fritidsaktiviteter och önskemål samt framtid-utbildning, flytta och stanna.

Antalet elever i Haparanda är relativt litet och resultaten är indelade efter högstadie- och gymnasieelever. Detta innebär att i tabeller presenteras endast bivariata samband för att inte riskera att peka ut mindre och relativt lättidentifierade grupper av elever, exempelvis korstabuleringar där man exempelvis kan se kombinationen av högstadieelev, kön, årskurs och användning av narkotika. Ambitionen med resultatredovisningen har varit att upprätthålla integriteten för enskilda elever och mindre grupper av elever.

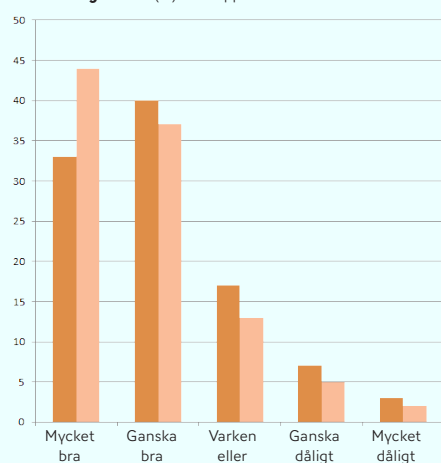
**Lokal
Uppföljning av
Ungdomspolitiken
Resultat -->**

Hälsa

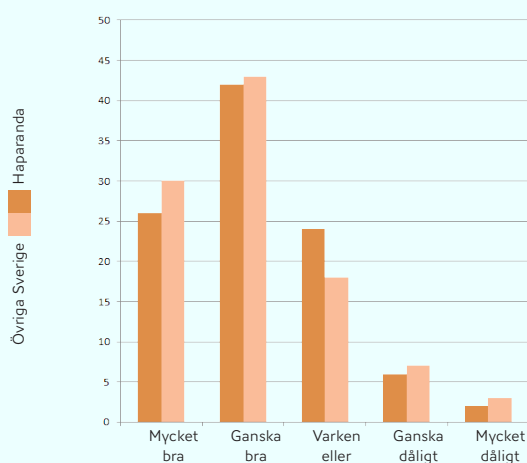
Upplevelse av hälsa

I följande avsnitt behandlas hälsan bland grundskol – och gymnasieelever i Haparanda kommun hösten 2015. Det är två frågor som utgör grund för beskrivningen av hälsa " Under de senaste sex månaderna, hur bedömer du din hälsa, hur du mår eller känner dig?" och " Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna (nedstämdhet)?". Bägge frågorna korrelerar starkt mot andra frågor som behandlar fysiska och psykiska hälsobesvär (tex ont i mage, sömnsvårigheter) där elever med hälsobesvär också anger sin hälsa som sämre och nedstämdhet. Av tabell 1 och 2 nedan framgår hur elever på högstadium och gymnasium upplever sin hälsa i Haparanda jämfört med elever i övriga Sverige och som har besvarat Lupp-enkäten.

Tabell 1:1 **högstadiet** (%). Hur upplever du din hälsa?

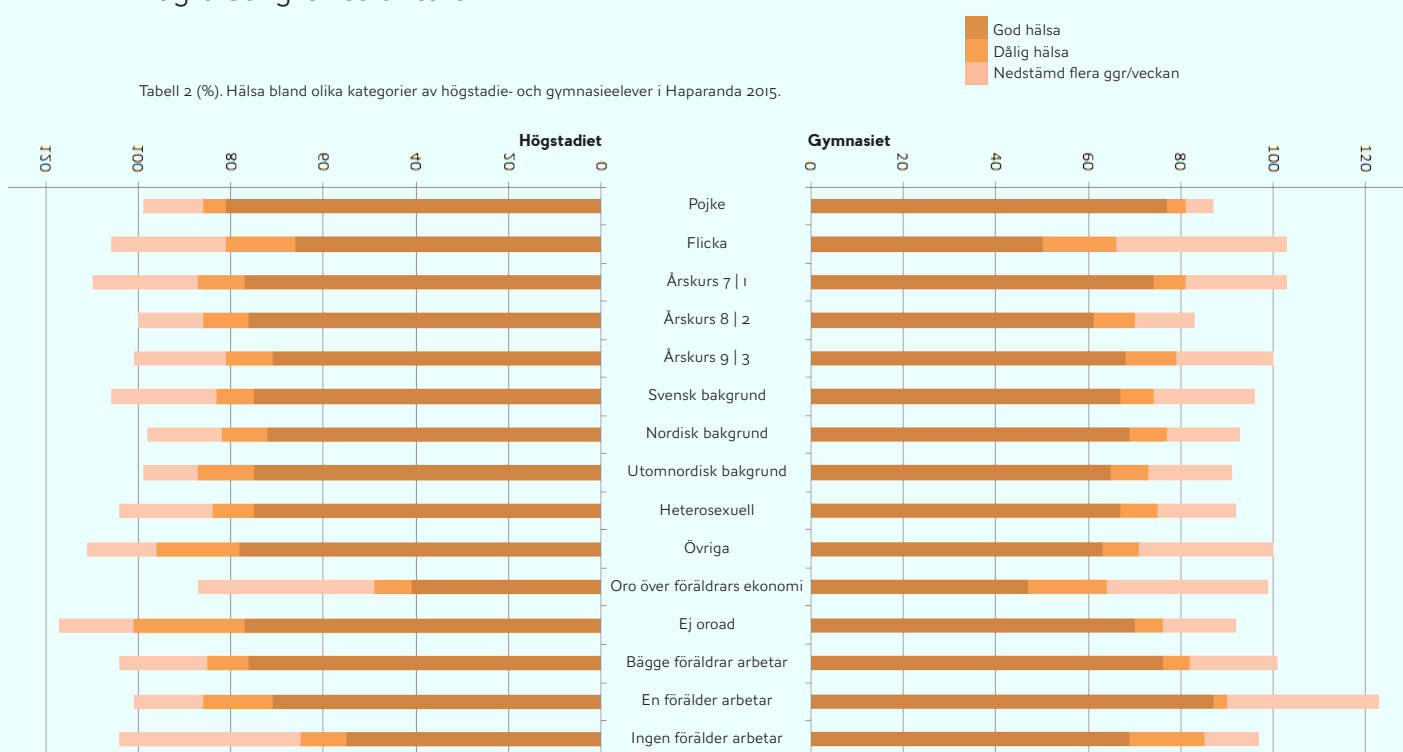
Tabell 1:2 **Gymnasiet** (%). Hur upplever du sin hälsa?

Elever i Haparanda anger i något mindre utsträckning jämfört med elever övriga Sverige att man bedömer sin hälsa som "Mycket bra eller Ganska bra". Både bland högstadie-och gymnasieeleverna är skillnaderna mot övriga Sverige inte statistiskt signifikanta och eleverna i Haparanda mår bra i ungefär samma utsträckning som elever i andra kommuner.

Ser man till Haparanda är det små skillnader mellan högstadie- och gymnasieeleverna om man räknar ihop svarsalternativen "mycket bra" och "ganska bra", ca tre fjärdedelar av eleverna uppger något av nämnda alternativ medan en femtedel upplever sin hälsa som varken bra eller dålig. Nära 10 % anger att de har en "ganska dålig" eller "mycket dålig hälsa". Upplevelsen av hälsa följer emellertid ett socialt mönster som är tämligen likartat bland både högstadie- och gymnasieelever. I tabell 2 nedan framgår hur grundskol- och gymnasieelever upplever sin hälsa utifrån några bakgrundsfaktorer.

Tabell 2 (%). Hälsa bland olika kategorier av högstadie- och gymnasieelever i Haparanda 2015.

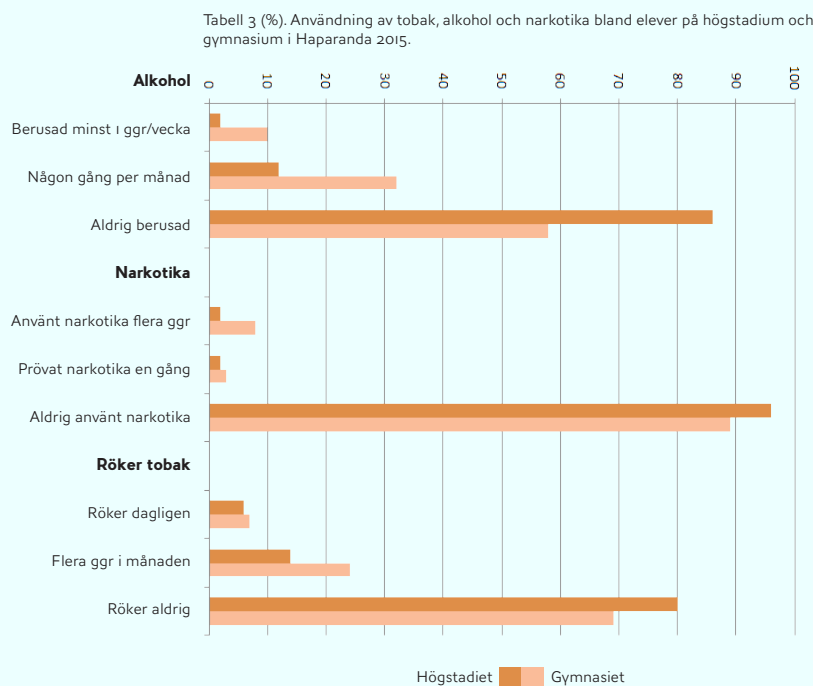

Av tabellerna framgår att det bland både gymnasie- och högstadieelever finns ett samband mellan upplevd hälsa, kön, och om man oroar sig för föräldrarnas ekonomi samt om ingen av föräldrarna arbetar. Bland högstadieelever är också sexuell läggning av betydelse. Flickor och elever som oroar sig över sina föräldrars ekonomi eller vars föräldrar inte arbetar bedömer sin hälsa som god i mindre utsträckning jämfört med övriga elever. Högstadieelever som inte upplever sig vara heterosexuella anser sig ha en dålig hälsa i större utsträckning. Nämnda faktorer har också betydelse för hur eleverna anger hur ofta de upplever nedstämdhet. Bland högstadieelever är det flickor, ungdomar som oroar sig över föräldrarnas ekonomi och vars föräldrar inte är yrkesverksamma. Mönstret är detsamma bland gymnasieeleverna.

Sammanfattningsvis tycks inte årskurs, medborgerlig bakgrund, ha någon påverkan för hur eleverna upplever sin hälsa. Istället är det genus, hur pojkar och flickor upplever sin situation i det lokala sammanhanget och de förväntningar som riktas mot dem på grundval av biologiskt kön. Ungdomar som finns i en upplevt ekonomiskt sårbarare situation tillhör de som också angett att de fått avstå från saker eller aktiviteter i störst utsträckning för att man inte har råd, saker som sannolikt många av deras kamrater betraktar vara självklarhet att kunna ta del av. Från tidigare forskning vet man att detta också kan leda till en social marginalisering bland unga, man väljer bort, antingen själv eller genom föräldrarna de sammanhang där det kan tänkas komma att kosta pengar. Därigenom riskerar man att också stå utanför verksamheter och sammanhang som är viktiga för ungdomar i en period av identitetsbyggande och "investeringar" för framtiden i form självkänsla och tilltro till sig själv och sin omgivning. Både bland grundskole-och gymnasieelever är föräldrarnas yrkesverksamhet av betydelse för hur ungdomarna anger att de mår. Detta hänger också ihop med oro för föräldrarnas ekonomi och sannolikt är det så att elever som växer upp under knappa ekonomiska omständigheter gör det med föräldrar som har det besvärlig på arbetsmarknaden. En tolkning är således att de ungdomar som uttrycker en sämre hälsostatus, framförallt är de ungdomar som växer upp i hem som har en socialt och ekonomiskt marginaliserad situation i förhållande till andra ungdomar i det lokala sammanhanget.

Användning av tobak, alkohol och droger

När det gäller användning av tobak, alkohol och droger så är den vanligare bland gymnasielever jämfört med högstadieelever, se tabell 3 nedan.

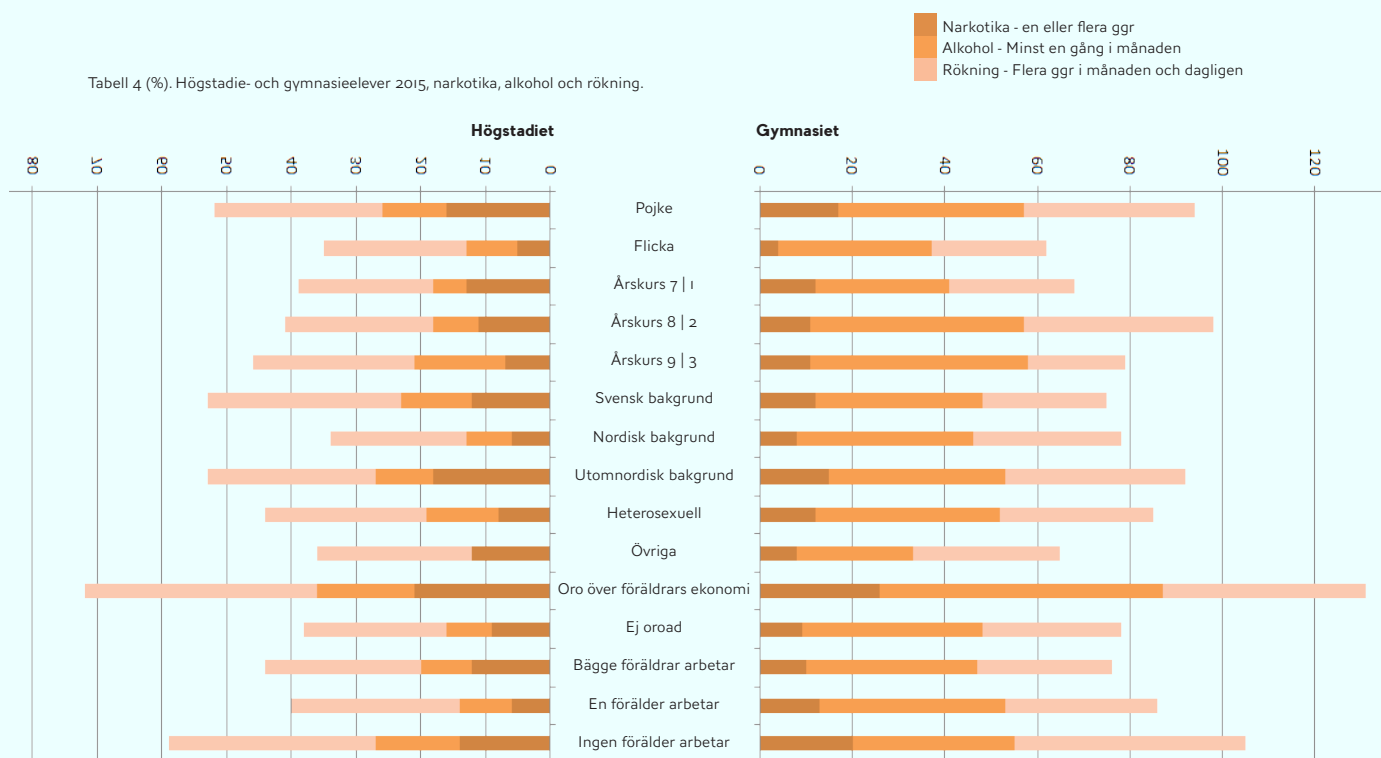
Jämför man ungdomar i Haparanda med ungdomar i övriga Sverige så framgår att alkoholanvändningen är mindre både bland högstadieelever och gymnasister i Haparanda. Alkoholanvändningen är vanligare bland gymnasielever jämförd med högstadieelever. När det gäller användningen av narkotika så är den närmast identisk vid en jämförelse med mellan högstadieelever i Haparanda och riket vilket också gäller gymnasielever. Däremot är det vanligare att ha prövat eller använt narkotika bland gymnasieelever. När det gäller tobaksrökning så är den vanligare bland högstadieelever i Haparanda jämfört med riket medan gymnasieelever röker dagligen i samma utsträckning som gymnasieelever i riket.

Betraktar man Haparanda närmare och när det gäller alkohol så är det en majoritet av eleverna som avstår helt från alkohol medan ca en tredjedel av gymnasieleverna dricker sig berusad någon gång per månad. Det är små andelar som dricker sig berusad varje helg. Användning av narkotika förekommer i relativt lite utsträckning och den narkotika som eleverna använt eller prövat på en gång är nästan uteslutande cannabis, endast någon enstaka elev anger att de prövat på någon annan narkotika. Tobaksrökning är ungefär lika vanligt bland högstadieeleverna jämfört med gymnasieleverna avseende att röka dagligen. Ingen gymnasieelev anger att de röker

dagligen. Generellt så liknar Haparandaelevernans användning av alkohol, droger och tobak de mönster som gäller andra kommuner i Norrbotten som framkommit i olika undersökningar (Jakobsson, M 2014). Den generella trenden i dessa är att fler avstår från att använda alkohol och tobak, men att de som använder gör det i något större utsträckning. Användningen av narkotika minskar också generellt med undantag för användningen av cannabis som är relativt oförändrad.

Det finns dock sociala mönster bland eleverna över hur man använder tobak, alkohol och narkotika och som redovisas i tabell 4 nedan.

Tabell 4 (%). Högstadie- och gymnasieelever 2015, narkotika, alkohol och rökning.

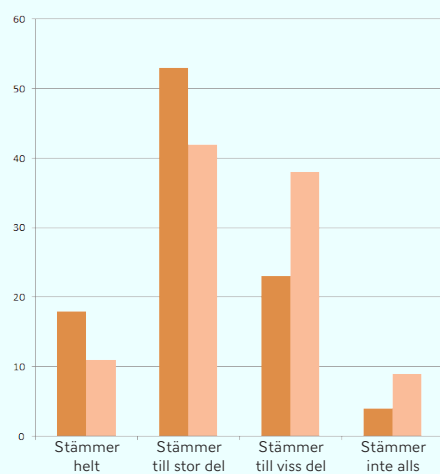
Bland högstadieelever finns statistiskt signifikanta skillnader att lägga märke till. Det är vanligare bland pojkar, svensk eller utomnordisk bakgrund, samt bland elever som oroar sig för föräldrars ekonomi att använda eller att ha prövat på narkotika. I den sistnämnda gruppen är det också vanligare med att använda alkohol och tobak. På högstadiet är det elever i åk 9 som oftast använder alkohol. Bland gymnasieelever finns motsvarande signifikanta skillnader, pojkar, elever som oroar sig över föräldrarnas ekonomi, och elever där ingen av deras föräldrar arbetar, är de som i störst utsträckning har prövat på och använder narkotika, röker och dricker alkohol. Det är således likartade sociala mönster avseende användning av droger som de som gällde för hur eleverna upplevde sin hälsa.

Skola

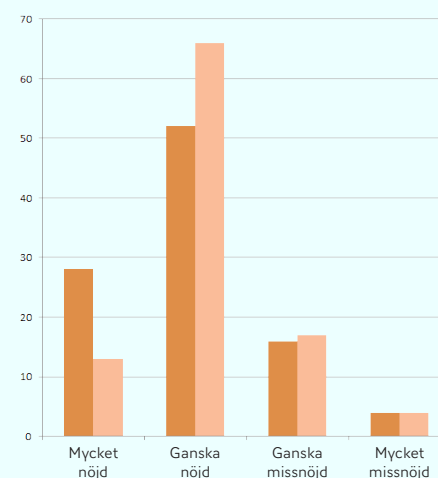
Skolan är utöver familj och vänner kanske det viktigaste sociala sammanhanget för ungdomarna i denna undersökning. Utöver att lära sig nya kunskaper enligt fastställda utbildningsplaner finns också ett informellt lärande som omfattar normer och värderingar men också föreställningar om omvärlden och självbild. Uppfattningen om sig själv skapas till stor del i förhållande till hur man tror att andra ser på en själv och deras förhållningsätt till den person som möter dem. Skolan kan således sägas vara en arena där ungdomar möter personer som upplevs som "signifikanta andra" som har en viktig betydelse för individens arbete i att skapa sig själv eller identitetsarbete. Erfarenheterna av skolmiljön är således viktiga i en ung människas liv där skolan antingen kan vara kompensatoriskt för ungdomar som kan ha sämre förutsättningar, exempelvis besvärliga hemförhållanden. Skolmiljön kan dock förstärka skillnader mellan ungdomar där de med sämre förutsättningar marginaliseras ifall skolan inte arbetar med olika elevstärkande insatser, såväl pedagogiska som sociala.

Av tabell 5 nedan framgår vad högstadie- och gymnasieelever anser att stämningen på skolan är och hur nöjd man är med sitt liv i skolan. Eleverna i Haparanda jämförs med elever i andra delar av Sverige och som också besvarat enkäten under samma år.

Tabell 5:2 **högstadiet (%)**.
Jag trivs med stämningen i min skola.

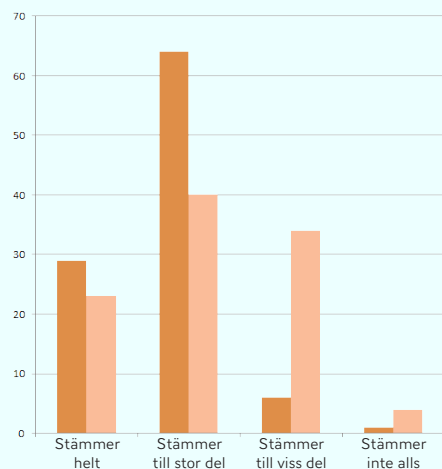

Tabell 5:1 **högstadiet (%)**.
Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det handlar om skolan?

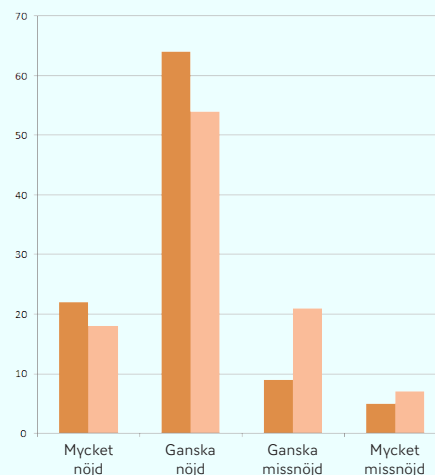

Killar ■ Tjejer

Tabell 6:1 **gymnasiet (%)**.
Jag trivs med stämningen i min skola.

Tabell 6:2 **gymnasiet (%)**.
Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det handlar om skolan?

Killar Tjejer

När det gäller högstadieeleverna framgår att relativt små skillnader mellan pojkar och flickor i Haparanda om man ser till hur nöjda de är med livet i skolan och de två positiva alternativen tillsammans. Pojkar anger dock i större utsträckning alternativet "mycket nöjda" jämfört med flickor. Jämför man sedan på samma sätt med elever från andra delar av Sverige så är resultaten tämligen likartade, en majoritet av både pojkar och flickor är ganska nöjda eller mycket nöjda med sitt liv i skolan. När det gäller andelen missnöjda (ganska missnöjd och mycket missnöjd) rör det sig om ca en femtedel av högstadieeleverna i Haparanda vilket också gäller riket som helhet. Då man kontrollerar utfallet i tabellen ovan mot andra bakgrundsfaktorer hos eleverna i Haparanda framgår att elever med bakgrund i hem där en eller bägge föräldrarna är arbetslösa eller att eleven oroar sig för föräldrarnas ekonomi är dessa missnöjda med livet i skolan i större utsträckning. Däremot har föräldrars utbildning, medborgerlig bakgrund eller elevens sexuella identitet ingen betydelse för hur eleverna uppfattar skolan i sina liv.

När det gäller högstadieelevernas upplevelse av stämningen i skolan så instämmer pojkar i större utsträckning att man trivs med den jämfört med flickor vilket gäller både i Haparanda och andra i kommuner där eleverna besvarat enkäten. Däremot framgår att både pojkar och flickor i Haparanda i lägre utsträckning instämmer i att man trivs med stämningen på skolan i jämförelse med elever i andra kommuner. Detta gäller i synnerhet flickor på högstadiet som är den elevkategori som i minst utsträckning är nöjda med stämningen på sin skola vid en jämförelse med andra elever på såväl högstadium som gymnasium.

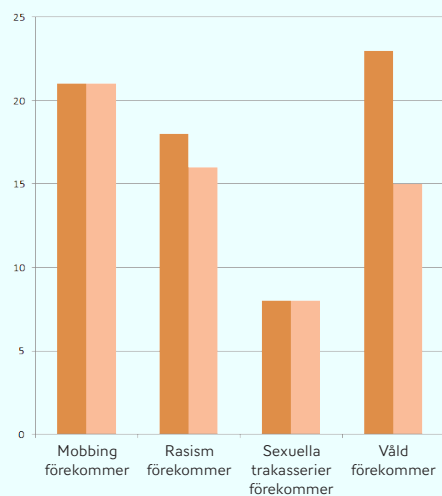
Bland gymnasieeleverna finns ett par aspekter att lägga märke, det är flickorna som i minst utsträckning är nöjda med sitt liv relaterat till skolan i jämförelse med pojkar och med flickor i andra kommuner. Pojkar i Haparanda är de som är mest nöjda med sina liv relaterat till skolan om man lägger samman alternativen ganska och mycket nöjd. Utfallet är likartat med avseende på hur gymnasieeleverna upplever stämningen på skolan. Flickor i Haparanda är de som i minst utsträckning upplever sig trivas med stämningen på sin skola.

Kontrollerar man elevernas uppfattningar om hur man upplever skolan som en del av sitt liv och hur man uppfattar stämningen på skolan mot andra bakgrundsfaktorer utöver genus framkommer att elever som oroar sig över sina föräldrars ekonomi och elever som har minst en arbetslös förälder är de som i minst utsträckning upplever sig som nöjda med skolan och stämningen på den. Däremot finns det inga nämnvärda skillnader mellan eleverna med hänsyn till årskurs, medborgerlig bakgrund eller sexuell identitet.

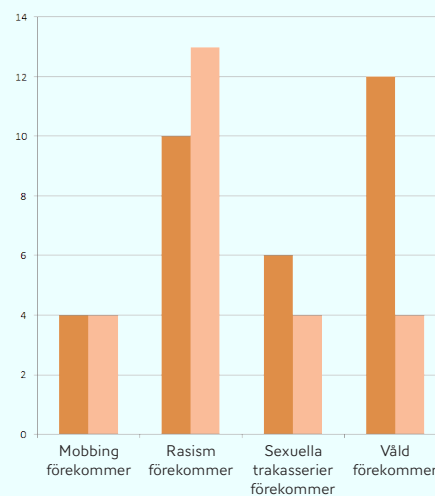
Sammanfattningsvis är en majoritet av eleverna i Haparanda nöjda med skolan och stämningen på den, både på högstadium och i gymnasium. Det finns dock skillnader mellan pojkar och flickor där de förstnämnda är mer nöjda. Elever som möjligen har besvärligare sociala förutsättningar att hantera jämfört med andra elever är också oftare mindre nöjda med skolan och stämningen på den.

Hur elever trivs och uppfattar stämningen på en skola upplevs av elever hänger samman med hur elever och vuxna i skolan förhåller sig till varandra, vad man gör gentemot och säger till varandra. I tabell 7 framgår hur eleverna på högstadium och i gymnasiet upplever skolan i nämnda avseende.

Tabell 7:1 **högstadiet** (%). Förekomst av kränkande behandling i skolan. Andel som instämmer helt eller instämmer till stor del.

Tabell 7:1 **gymnasiet** (%). Förekomst av kränkande behandling i skolan. Andel som instämmer helt eller instämmer till stor del.

Killar Tjejer

Bland högstadieeleverna anger en femtedel av både pojkar och flickor att mobbing förekommer på skolan och nästan lika stor andel anger att rasism förekommer. Färre än en tiondel anger att sexuella trakasserier förekommer på skolan. När det gäller uppfattningen att våld förekommer på skolan framgår signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor där de förstnämnda i större utsträckning anser att våld förekommer. Möjligen har detta att göra med normer kring genus som inte sällan innebär att pojkar oftare löser konflikter med våld och därför upplever våld oftare. Kontrollerar man utfallet ovan mot andra bakgrundsfaktorer bland högstadieeleverna framkommer inga skillnader med hänsyn till dessa. Om man däremot jämför med högstadielever i andra kommuner och som deltagit i undersökningen så anger elever i Haparanda i större utsträckning att mobbing och rasism förekommer.

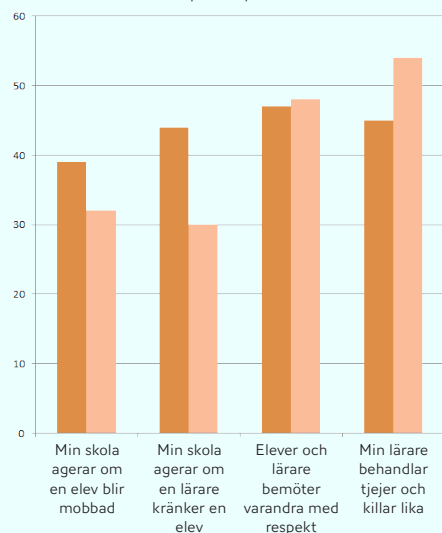
Bland gymnasieelever är det mindre andelar som anger att mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld förekommer på skolan, jämfört med högstadieelever. Jämför man gymnasieeleverna i Haparanda med gymnasieelever i andra kommuner så är skillnaderna marginella men till fördel för de förstnämnda. Däremot har andra bakgrundsfaktorer betydelse. När det gäller mobbing finns signifikanta skillnader mellan elever som oroar sig över föräldrarnas ekonomi, elever från hem där någon eller bägge föräldrarna är arbetslösa jämfört med andra elever. Elever ur dessa kategorier anger att mobbing förekommer oftare. Samma kategorier av elever tillsammans med elever med utomnordisk bakgrund anger oftare att rasism förekommer på skolan.

En viktig aspekt för hur elever upplever sin skolgång är hur de uppfattar att vuxna i skolan förhåller sig till elever men också hur skolan bemöter olika problem som kan uppstå i skolmiljön. Av tabell 8 här bredvid framgår hur högstadie- och gymnasieelever i Haparanda uppfattar detta på sina skolor.

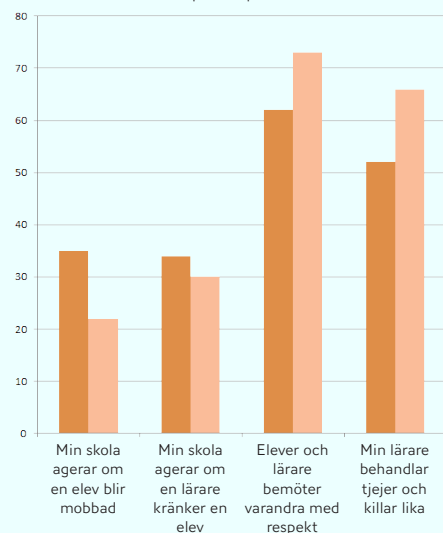
Bland högstadieelever anser pojkar i större utsträckning än flickor att skolan agerar ifall en elev blir mobbad eller om en lärare kränker en elev. När hälften av eleverna anser att elever och lärare behandlar varandra med respekt. Flickor upplever i större utsträckning än pojkar att lärarna behandlar pojkar och flickor lika. I jämförelse med elever i övriga kommuner som ingick i undersökningen så anger eleverna i Haparanda i något mindre utsträckning att skolan agerar ifall en elev blir mobbad eller om en lärare kränker en elev. Däremot anser eleverna i Haparanda att deras lärare behandlar pojkar och flickor lika i något större utsträckning jämfört med elever i andra kommuner. Elever i Haparanda anger också i något mindre utsträckning att lärare och elever behandlar varandra respektfullt vid samma jämförelse.

Vid kontroll för andra bakgrundsvariabler bland eleverna i Haparanda så framgår att elever med utomnordisk bakgrund i större utsträckning anser att lärare och elever bemöter varandra med respekt och att pojkar och flickor behandlas lika.

Tabell 8:1 **högstadiet** (%). Andel som instämmer helt eller instämmer till stor del i respektive påstående.

Tabell 8:2 **gymnasiet** (%). Andel som instämmer helt eller instämmer till stor del i respektive påstående.

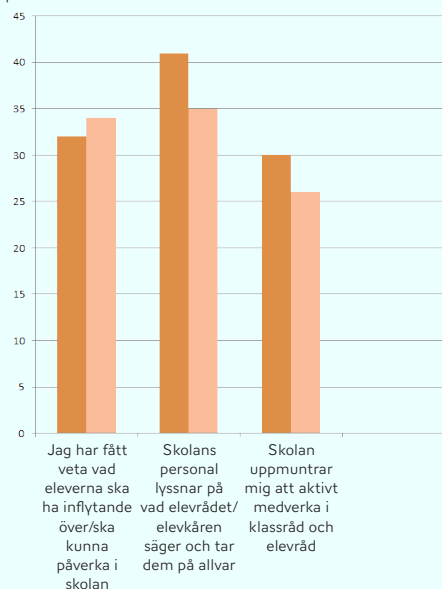
Killar Tjejer

Gymnasieelever anger i jämförelse med högstadiellevn i mindre utsträckning att skolan agerar ifall en elev blir mobbad och att skolan agerar ifall en lärare kränker en elev, vilket särskilt gällde flickorna. Å andra sidan tycker gymnasieeleverna i större utsträckning att lärare och elever behandlar varandra med respekt samt att lärare behandlar pojkar och flickor lika. Vid kontroll för andra bakgrundsfaktorer framkom inga signifikanta skillnader mellan gymnasieeleverna utan de skillnader som fanns bland eleverna är mellan pojkar och flickor. Vid en jämförelse med gymnasieelever i andra kommuner anser även gymnasieeleverna i mindre utsträckning att skolan agerar i händelse av att en elev mobbas eller att en lärare kränker en elev. Däremot är andelen bland gymnasister i Haparanda som anser att lärare och elever behandlar varandra med respekt, att lärare behandlar pojkar och flickor lika ungefär lika stor.

En annan aspekt av upplevelsen av skolan är i vilken utsträckning som eleverna upplever att de har inflytande och kan påverka situationen i skolan. I tabell 9 på nästa sida framgår hur eleverna uppfattar att de bjudits in av skolan att vara med och påverka.

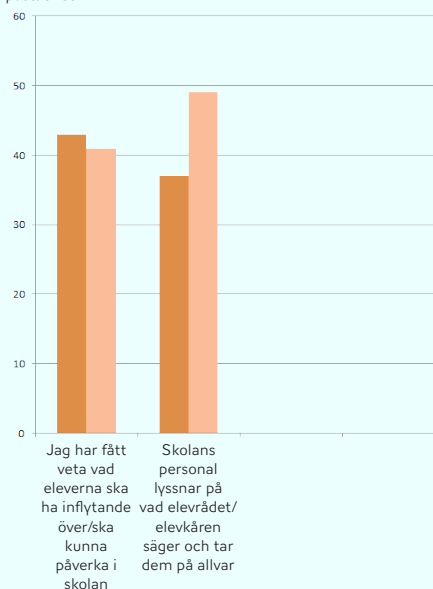
Ungefär en tredjedel av högstadiel eleverna anser att de har fått veta vad de skall kunna påverka i skolan och ha inflytande över i skolan. En något större andel anse skolans personal lyssnar på och tar elevrepresentanter på allvar och ca en tredjedel av eleverna anger att skolan uppmuntrar dem till att aktivt delta i klass och elevråd. Jämförs eleverna i Haparanda med högstadiel elever i andra kommuner och som deltog i Luppundersökningen samma år så framgår att större andelar (ca 15 %) i samtliga påståenden. Detta skulle kunna tolkas som att högstadiel elever i Haparanda i mindre utsträckning får vara med och påverka på sin skola jämfört med elever i andra kommuner.

Tabell g:1 **högstadiet** (%). Inflytande och påverkan. Andel som instämmer helt eller instämmer till stor del i respektive påstående.

Killar Tjejer

Tabell g:2 **gymnasiet** (%). Inflytande och påverkan. Andel som instämmer helt eller instämmer till stor del i respektive påstående.

Bland gymnasielevorna är det något större andelar som anger att de har fått veta om vad de kan ha inflytande om i skolan samt att de i större utsträckning upplever att skolans personal lyssnar på tar elevrepresentanter på allvar, vilket särskilt gäller flickor. Kontrollera man utfallet i dessa för andra bakgrundsfaktorer framkommer att elever med utomnordisk bakgrund är de som i störst utsträckning upplever ett inflytande i skolan utifrån de påståenden som redovistats ovan. Jämför man gymnasielevorna i Haparanda med elever i andra kommuner och som besvarade enkäten samma år framgår att elever i Haparanda upplever blivit informerade i mindre utsträckning om vad de kan påverka. Detsamma gäller också upplevelsen av att skolan lyssnar på och tar elevrepresentanter på allvar.

Trygghet

I följande avsnitt behandlas hur högstadie- och gymnasieelever upplever olika sociala miljöer som trygga och i vilken utsträckning som de angett att de varit utsatta för olika former av kränkning. I tabell 11 framgår i vilken utsträckning som högstadie- och gymnasieeleverna uppfattar olika platser som trygga.

Bland högstadieelever är det flickor som i mindre utsträckning än pojkar upplever olika offentliga miljöer som trygga, exempelvis i centrum, på bussar och tåg, men också sitt bostadsområde. Hemmet, skolan och i sammanhang med fritidsaktiviteter upplever 9 av 10 elever som trygga. Kontrollerar man utfallet för andra bakgrundsfaktorer bland eleverna finns inga signifikanta skillnader. Det är således flickor som i mindre utsträckning upplever offentliga platser som trygga. Jämför man högstadieeleverna i Haparanda med motsvarande elever i andra kommuner framgår närmast en närmast identisk bild, där flickor inte upplever offentliga miljöer som trygga i samma utsträckning som pojkar.

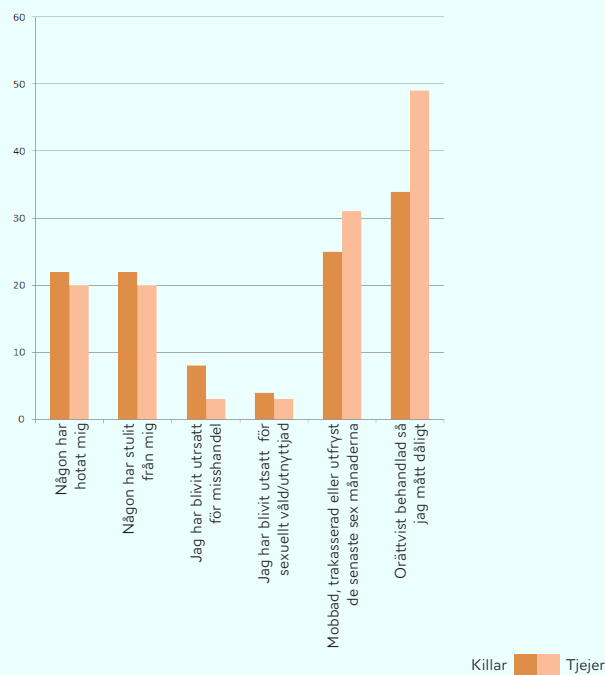
Tabell 10 **högstadiet** till vänster, **gymnasiet** till höger (%). Känner du dig trygg på följande ställen? Andel som svarat alltid eller oftast.

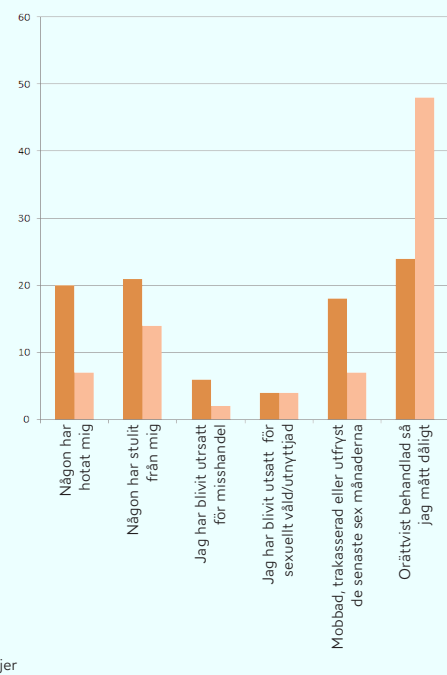
Upplevelsen av trygghet bland gymnasielever är tämligen lik den för högstadieelever men med skillnaden att de förstnämnda i större utsträckning upplever olika sammanhang och platser som trygga. Även bland gymnasieeleverna är det flickor som mindre ofta upplever offentliga platser som trygga jämfört med pojkar. Dessutom upplevs internet inte lika tryggt bland flickor jämfört med pojkar. Kontrollerar man för andra bakgrundsfaktorer bland eleverna finner man att elever som anger annan sexuell identitet inte känner trygga lika ofta som andra elever när man är på stan eller i centrum eller på fritids eller ungdomsgård. Elever som kommer från hem med arbetslösa föräldrar, eller elever som oroar sig över föräldrars ekonomi, uttrycker också mindre ofta trygghet i de sammanhang och platser som nämns ovan. Elever med utomnordisk bakgrund anger trygghet på internet i mindre utsträckning än andra ungdomar. Jämför man gymnasielever i Haparanda med motsvarande elever i andra kommuner framgår att de förstnämnda i något större utsträckning upplever trygghet på de platser och i de sammanhang som behandlats i denna undersökning.

Upplevelsen av trygghet hänger oftast ihop med om människor har blivit utsatta för någon form av kränkning antingen fysiskt eller psykiskt. Ju oftare kränkningar förekommer i ett sammanhang desto otryggare upplevs sammanhanget eller platsen där detta sker. I tabell 11 nedan redovisas i vilken utsträckning som högstadie- och gymnasielever har varit utsatta för någon form av kränkande behandling.

Tabell 11:1 **högstadiet** (%). Andel som svarat ja på att detta hänt de senaste sex månaderna.

Tabell 11:2 **gymnasiet** (%). Andel som svarat ja på att detta hänt de senaste sex månaderna.

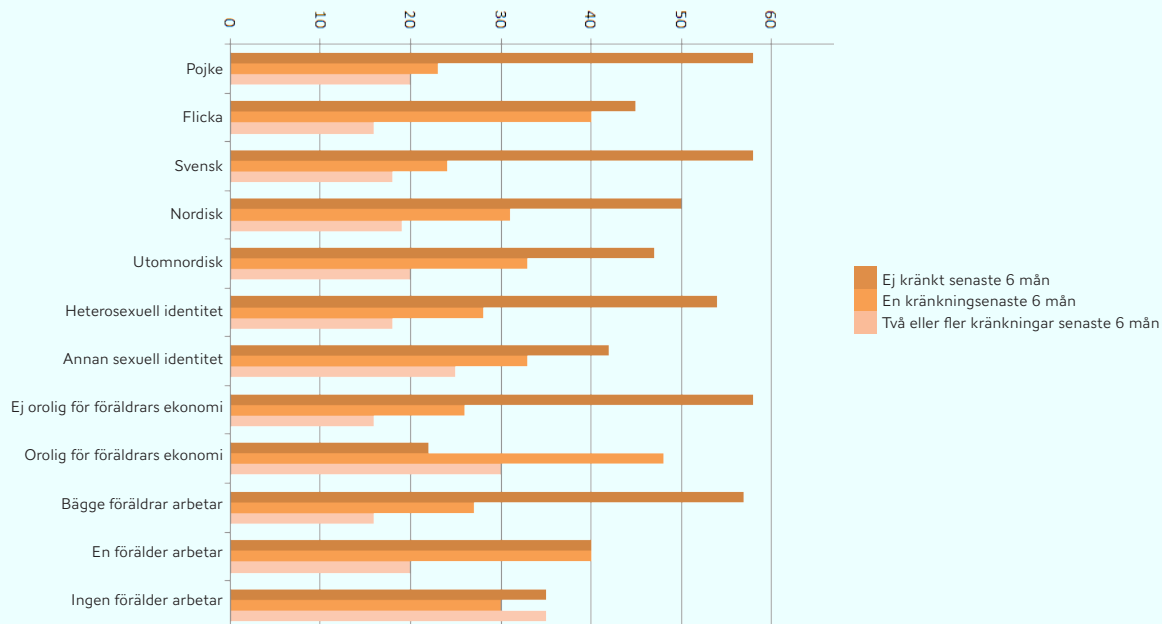

Bland högstadieelever är den vanligaste formen av kränkning att man som elev blivit utsatt för hot, blivit bestulen mobbad/utfrysst eller orättvist behandlad. Ett par skillnader finns där pojkar i större utsträckning anger att de misshandlats med flickor oftare har upplevt sig orättvist behandlad så att de mått dåligt. Kontrollerar man för andra bakgrundsfaktorer framkommer att de elever som anger sig ha en annan sexuell identitet i större utsträckning har upplevt utfrysning/mobbing de senaste sex månaderna. Elever som oroar sig för föräldrarnas ekonomi anger i större utsträckning att de blivit orättvist behandlade så att de sedan har mått dåligt. I jämförelse med elever från andra kommuner så uppger högstadieelever i Haparanda i något större utsträckning att de blivit mobbade/utfrusna, pojkar att de blivit misshandlade och flickor att de blivit bestulna. När det gäller andelar som angett att de blivit utsatta för sexuellt utnyttjande/våld så är dessa nästan identiska med hur elever i andra kommuner svarat.

Svarsmönstret är likartat bland gymnasieeleverna fast med mindre andelar av elever som anger att de hotats, blivit bestulna, utsatta för misshandel, mobbad/utfrusen och orättvist behandlad. Bland pojkar på gymnasiet är det en relativt stor andel som anger att de blivit mobbade / utfrusna i jämförelse med flickor, med det motsatta råder när det kommer till upplevelse av att blivit orättvist behandlad.

Resultaten bland gymnasieeleverna blir dock något alarmerande när andra bakgrundsfaktorer tas med i analysen. Elever som kommer från hem där en eller bägge föräldrarna är arbetslösa eller där eleven oroar sig för föräldrarnas ekonomi anger oftare att man utsatts för flera kränkningar (mobbing, misshandel, stöld, illa behandling) i större utsträckning än andra elever. Bland elever med utomnordisk bakgrund anger 14% att de utsatts för misshandel de senaste sex månaderna jämfört med 2 % bland övriga elever. Bland elever som angett sig ha en annan sexuell identitet än heterosexuell så har 22 % utsatts för misshandel de senaste sex månaderna vilket skall jämföras med endast 3 procent bland heterosexuella elever. Läger man samman de olika kränkningarna som redovisats i tabellen ovan till ett så kallat index och relaterar det till olika bakgrundsfaktorer bland eleverna framgår det att grupper av elever som kan tänkas vara i en sårbarare social position också blivit kränkta i större utsträckning.

Tabell 12 **gymnasiet (%)**. Andel och antal kränkningar bland gymnasieelever 2015 i Haparanda.

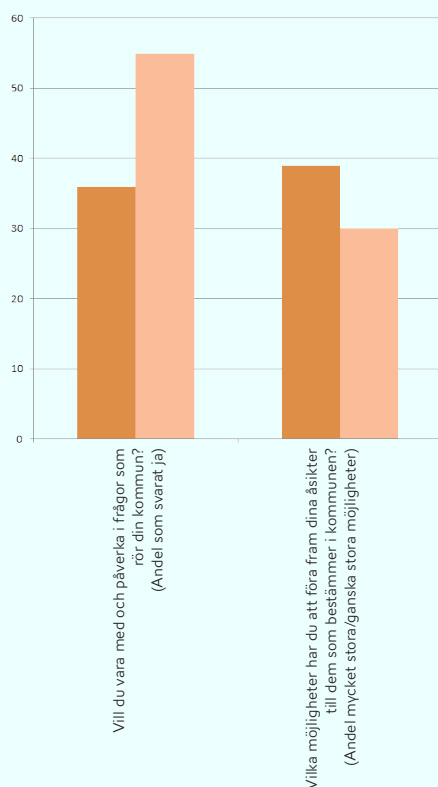

Sammanfattningsvis så verkar både högstadie- och gymnasieeleverna känna sig trygga i ungefär samma utsträckning som elever i andra kommuner i Sverige och som varit med i samma Lupp-undersökning under 2015. När det gäller aspekten utsatthet så anger elever i Haparanda i något större utsträckning att de haft erfarenheter av det under de sex senaste månaderna jämfört med elever i andra kommuner. Framförallt gäller detta elever som kan antas ha en svagare social position genom att de kommer från hem med sannolikt mindre resurser, framförallt bland gymnasieeleverna.

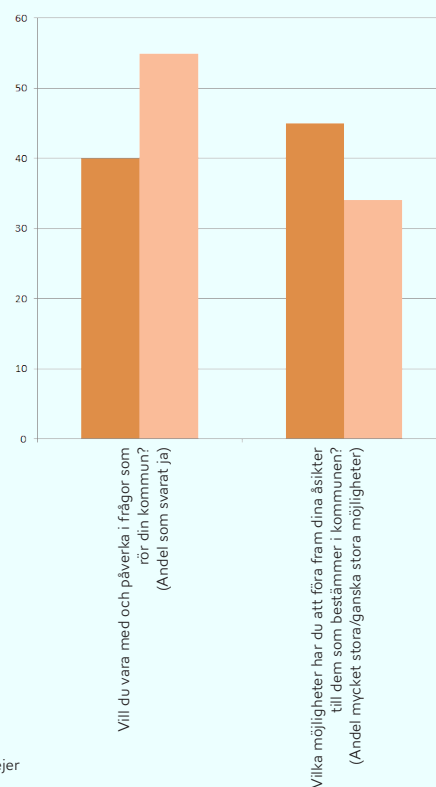
Inflytande och tillit

En annan viktig aspekt i ungdomars liv är i vilken utsträckning man upplever sig som sedd och hörd av vuxna och ges möjlighet att påverka verksamheter och utvecklingen i sin närmaste omgivning men också i kommunen som helhet. Vetenskapliga studier har visat att ungdomar genom att beredas möjlighet till deltagande i att utveckla och påverka samhället också upplever sig som inkluderade och utvecklar en större tillit till andra människor men också till samhällets institutioner jämfört med ungdomar som inte upplever sig som att vara sedda eller hörda. Tillit är också en av flera indikatorer när man försöker mäta folkhälsa och graden av tillit som människor säger sig ha gentemot andra människor och samhällsliga institutioner har en stark korrelation med andra hälsoindikatorer, dvs högre grad av tillit hänger ihop högre grad av hälsa. En sida av tillit är således i vilken mån man upplever sig kunna göra sin röst hörd och därigenom påverka det samhälle man lever i. I tabell 13 nedan redovisas hur elever i Haparanda vill vara med och påverka och vilka möjligheter man har till det.

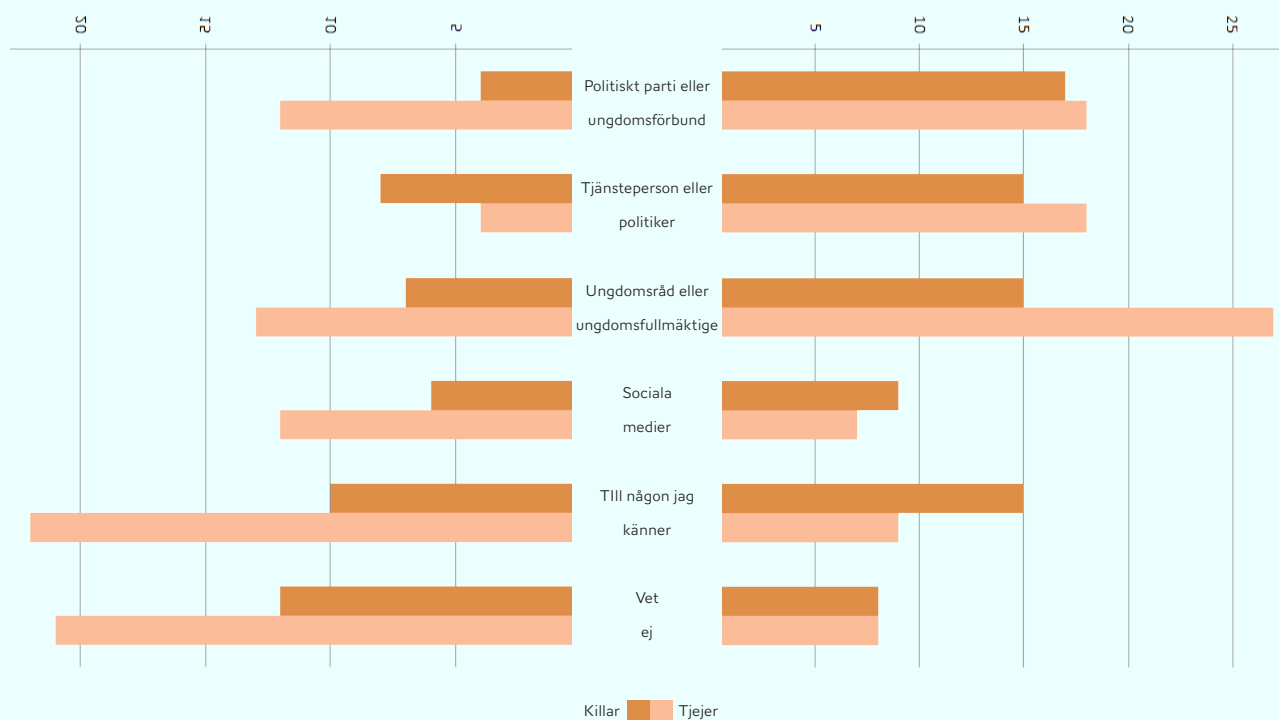
Tabell 13:1 **högstadiet** (%). Påverka och möjlighet att påverka.

Tabell 13:2 **gymnasiet** (%). Påverka och möjlighet att påverka.

Tabell 14 **högstadiet** till vänster, **gymnasiet** till höger (%). Vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?

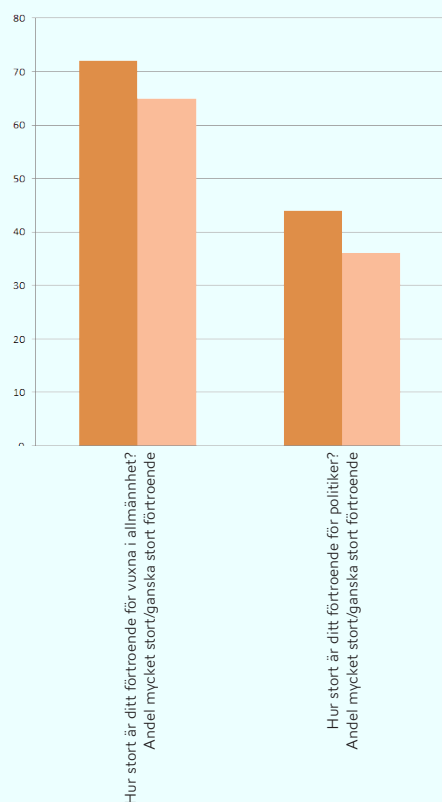
Bland högstadieeleverna är det framförallt flickor som säger sig vilja vara med och påverka i frågor som berör kommunen jämfört med pojkar. Å andra sidan anser flickor i mindre utsträckning än pojkar att de har goda möjligheter att för fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Om man vill påverka så vänder sig både pojkar och flickor till någon man känner vilket särskilt gäller de senare. Drygt en femtedel av flickorna svarar att de inte vet vem de skall vända sig till för att kunna påverka i kommunen. Vid kontroll för andra bakgrundsfaktorer framgår inga signifikanta skillnader mellan olika grupper av elever med hänsyn till att vilja vara med och påverka utöver den mellan pojkar och flickor. Däremot är andelen elever med bakgrund i hem där minst en av föräldrarna är arbetslös eller där eleven oroar sig för föräldrarnas ekonomi mindre jämfört med andra elever med avseende på att tro sig ha möjligheter att påverka. Jämfört med högstadieelever i andra kommuner så är pojkar i Haparanda något mindre intresserade av att vilja vara med och påverka medan det omvända gäller för flickor. Däremot anser både pojkar och flickor i Haparanda i betydlig större utsträckning att de har möjligheter att föra fram sina åsikter jämfört med elever i andra kommuner.

Bland gymnasieeleverna är mönstret detsamma som bland högstadieeleverna där flickorna i större utsträckning säger sig vilja påverka än pojkar medan det omvända råder avseende hur man ser på möjligheterna att framföra sina åsikter.

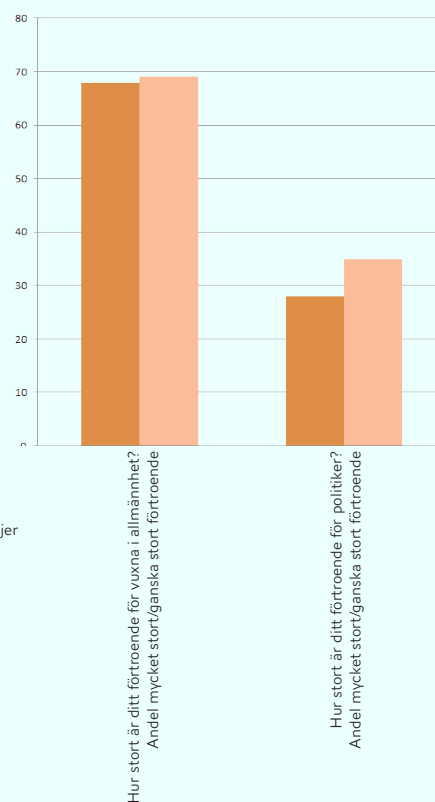
Gymnasieleverna ser också andra vägar för att påverka genom att de i första hand tänker sig att kontakta politiker, tjänstemän, politiska ungdomsförbund och framförallt flickor som skulle vända sig till ungdomsråd, ungdomsfullmäktige eller liknande. Kontrollerar man för andra bakgrundsfaktorer så framgår att elever som kommer från hem med arbetslösa föräldrar eller är elever som oroar sig för föräldrars ekonomi i större utsträckning anger att de vill vara med och påverka i kommunen. Vid en jämförelse med gymnasieelever i andra kommuner så är andelarna som vill vara med och påverka närmast identiska med eleverna i Haparanda. Däremot är det nästan dubbelt så stora andelar bland både pojkar och flickor bland gymnasieeleverna i Haparanda som säger sig ha goda möjligheter föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen.

Den andra aspekten av tillit är i vilken mån man har förtroende för andra människor och demokratiska system. Av tabell 15 nedan framgår hur högstadie-och gymnasieelever förhåller sig till vuxna och politiker.

Tabell 15:1 **högstadiet** (%). Förtroende för vuxna och politiker

Tabell 152 **gymnasiet** (%). Förtroende för vuxna och politiker

Hos högstadieeleverna finns inga statistiskt signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor. Tre av fyra elever anger att de har ett ganska eller mycket stort förtroende för vuxna i allmänhet. Andelen som anger ganska eller mycket stort förtroende för politiker är dock betydligt mindre både bland pojkar och flickor. Vid kontroll för andra bakgrundsvariabler finns signifikanta skillnader mellan de elever som oroar sig för föräldrarnas ekonomi och andra där de förstnämnda i mindre utsträckning anger sig ha förtroende för politiker och vuxna. Elever från hem där minst en förälder är arbetslös anger i mindre utsträckning att de har förtroende för vuxna än elever från hem där bägge föräldrarna arbetar. Vid en jämförelse med elever från andra kommuner så skiljer sig inte högstadieeleverna i Haparanda från de förstnämnda med avseende på förtroende för vuxna i allmänhet. Detsamma gäller för pojkar i Haparanda och förtroendet för politiker. Flickor i Haparanda anser dock i mindre utsträckning sig ha ett stort förtroende för politiker.

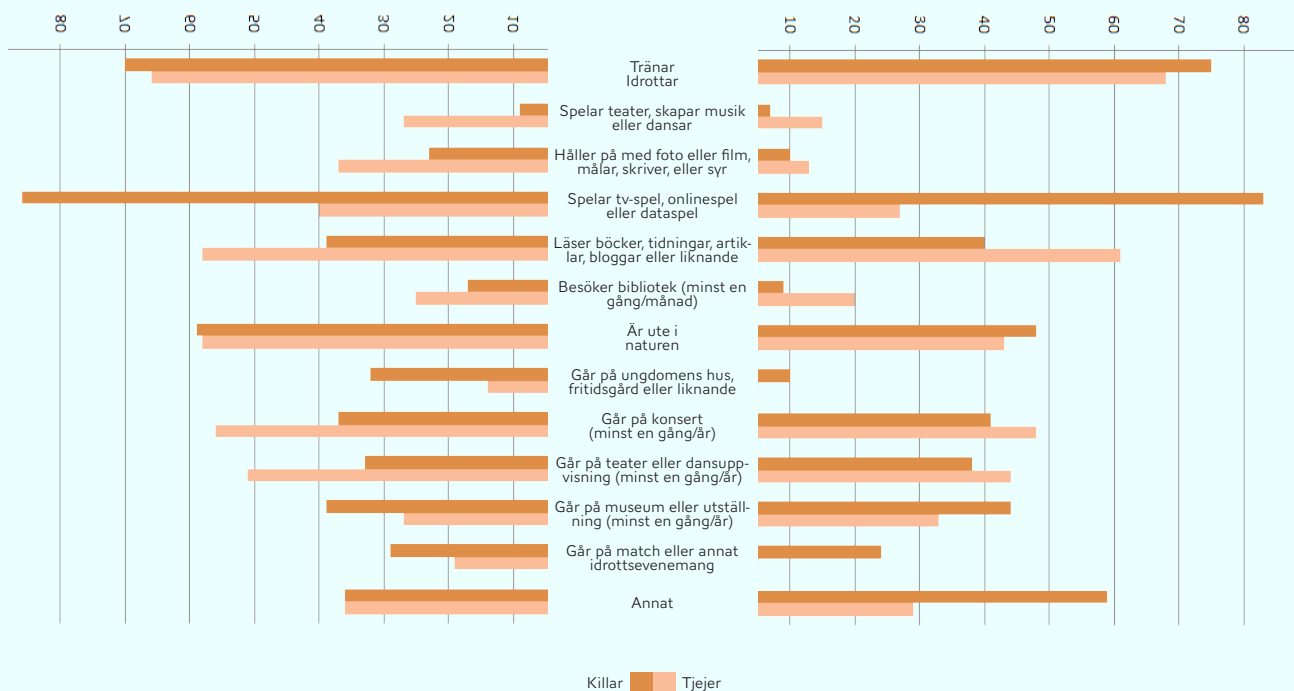
Bland gymnasieeleverna är mönstret detsamma som hos högstadieeleverna, dvs i större utsträckning förtroende för vuxna i allmänhet och i mindre utsträckning för politiker men generellt så har gymnasieelever i mindre utsträckning förtroende för nämnda kategorier. Gymnasieeleverna skiljer sig dock på en annan punkt vilken är att flickor i större utsträckning har förtroende för politiker jämfört med pojkar. Vid kontroll för andra bakgrundsfaktorer hos gymnasieeleverna framkom inga signifikanta skillnader avseende förtroende för vuxna i allmänhet och förtroende för politiker. I jämförelse med gymnasieelever i andra kommuner så är det marginella skillnader med motsvarande elever i Haparanda. Förtroendet för vuxna i allmänhet och politiker är likadant.

Sammanfattningsvis så verkar en stor del eleverna vilja vara med att påverka i samhället men är osäkra på hur man skall gå tillväga eller tror att man kan påverka. Engagemanget är generellt men kategorier av elever som kommer från sannolikt resurssvagare hem upplever i mindre utsträckning att tror sig kunna påverka. Samma kategorier av elever har signifikant lägre förtroende för vuxna i allmänhet bland högstadieeleverna och samma tendens finns också bland gymnasieeleverna om än inte skillnaderna är statistiskt signifikanta.

Fritid

Fritiden är en viktig del i ungdomars liv, dels som arena för vuxenblivande (socialisation, identitetsutveckling, sociala relationer utanför familj), men också som arena för aktiviteter och sammanhang som upplevs som meningsfulla för individen. Bland ungdomar finns en mängd intressen och om hemorten kan erbjuda möjligheter att utöva dessa desto positivare brukar orten betraktas av dem som kan tillfredsställa sina intressen på den. Av tabell I6 nedan framgår vilka fritidsaktiviteter som eleverna säger sig ha.

Tabell I6 **högstadiet** till vänster, **gymnasiet** till höger (%). Vad gör man på sin fritid? Aktiviteter som man gör minst en gång per vecka.

Av tabellen framgår träna/idrotta är den aktivitet som generellt är den vanligaste bland både högstadie- och gymnasieeleverna. Det finns också aktiviteter som där det med tydliga genusmönster, exempelvis data och Tv-spel som intresserar pojkar i större utsträckning medan läsning, blogga och foto, måleri, spela teater/musik intresserar flickor i större utsträckning. Det finns också skillnader mellan högstadie- och gymnasieelever där ungdomens hus/fritidsgård i större utsträckning besöks av högstadieeleverna. Under kategorin annat är det att vara med kompisar och fika som anges oftast bland högstadieeleverna, medan gymnasieeleverna nämner umgänge med kompisar, pojk/flickvän, fika/cafe, meka, och rida.

Om man lägger samman alla fritidsintressen (en elev kan ha flera intressen och aktiviteter som hen utövar) eleverna sagt sig ha i Haparanda hittar man fyra huvudsakliga områden. Dessa fyra områden utkristalliserades efter en sk faktoranalys (faktorladdning över 0,6) och baseras på vilka fritidsaktiviteter och hur ofta man utövar dem enligt ungdomarna. Följande fyra grupper bildades:

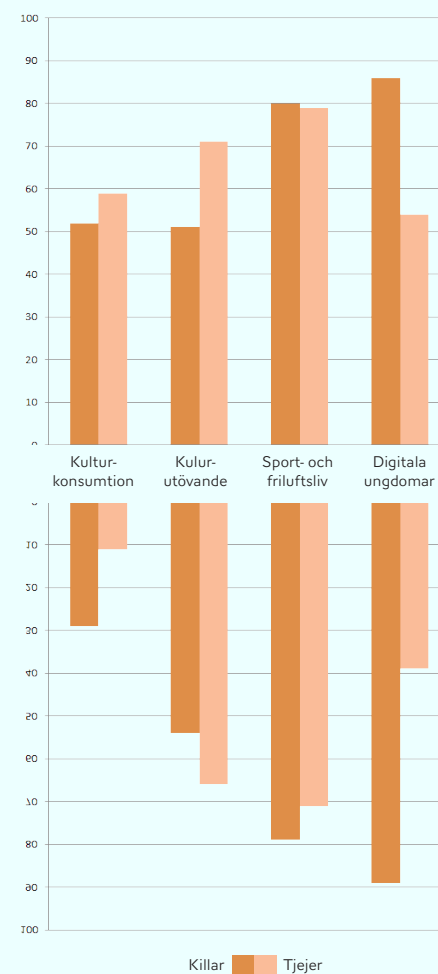
Kulturkonsumtion; omfattar ungdomar som säger sig gå på konserter, teater och musikföreställningar samt utställningar på museum men också besöker ungdomsgård/ ungdomens hus etc.

Kulturutövande; vilket framförallt omfattar ungdomar som spelar teater, musik, tecknar, målar, foto och film, bloggar och läser artiklar och böcker.

Sport och friluftsliv; omfattar ungdomar som framförallt idrottar och går på sportevenemang och är ute i naturen

Digitala ungdomar; är de som spelar data, tv och onlinespel men är också biblioteksbesökare och angett andra fritidssysselsättningar.

Tabell 17 **högstadiet** övre, **gymnasiet** under(%).
Kluster av fritidsaktiviteter bland högstadie-och gymnasieelever.

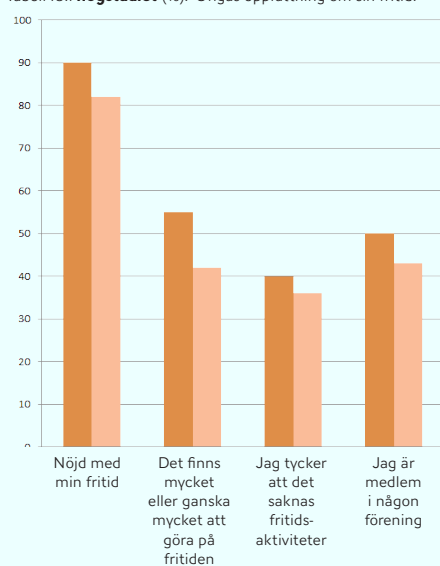

Observera att det inte är vattentäta skott mellan dessa huvudområden av aktiviteter utan enskilda individer kan utöva flera aktiviteter. Dessa kluster av aktiviteter representerar de aktiviteter som oftast utövas av ungdomarna och visar på olika intresseområden.

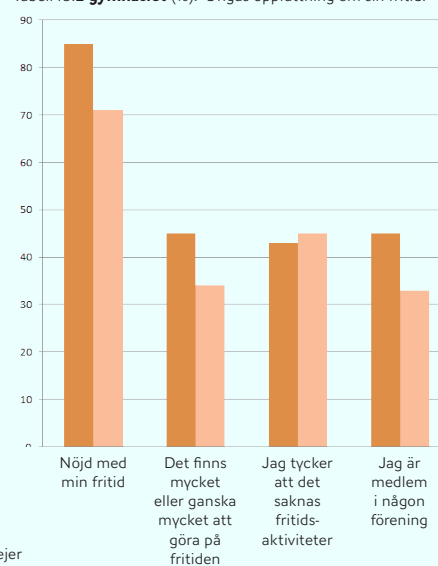
Av tabellen framgår att aktiviteter som benämns som kulturkonsumtion är vanligare bland högstadielever och bland gymnasieeleverna är det pojkar som kan sägas vara "kulturkonsumenterna". Att ha kulturutövande intressen är vanligare

bland flickor både på högstadium och gymnasium. Sport och friluftsliv är lika vanlig bland såväl högstadie- som gymnasieelever och pojkar och flickor. Däremot är det framförallt pojkar som har intressen som faller inom det kluster som benämns som digitala ungdomar. Kontrollerar man utövande av fritidsaktiviteter mot andra bakgrundsfaktorer framgår inga signifikanta skillnader mellan olika kategorier av ungdomar. Av tabell 18 nedan framgår hur högstadie- och gymnasieeleverna ser på sin fritid.

Tabell 18:1 **högstadiet** (%). Ungas uppfattning om sin fritid.

Tabell 18:2 **gymnasiet** (%). Ungas uppfattning om sin fritid.

En majoritet av eleverna är nöjda med sin fritid vilket särskilt gäller pojkar. Flickor på gymnasium är de som i minst utsträckning är nöjd med sin fritid. Mönstret är detsamma vad gäller om man tycker det finns mycket att göra på fritiden. Pojkar tycker i större utsträckning att det finns mycket att göra medan flickor på gymnasiet är de som i minst utsträckning tycker så. Kontrollerar elevernas syn på sin fritid för andra bakgrundsvariabler utöver kön framgår det att både bland högstadie-och gymnasieelever är de elever som oroar sig för sina föräldrarnas ekonomi som i störst utsträckning inte är nöjda med sin fritid och som tycker att finns för lite att göra. Denna kategori av elever anger också i nära dubbelt så stor utsträckning jämfört med andra elever att man vill utöva en fritidsaktivitet men att man inte har råd eller inte kan ta sig till fritidsaktiviteten.

Jämför man eleverna i Haparanda med elever i andra kommuner och som också besvarat samma frågor om fritiden, så framgår att högstadieeleverna i Haparanda i något mindre utsträckning säger sig vara nöjd med sin fritid och som anger att det finns mycket att göra. Det är också en större andel som tycker att

det saknas fritidsaktiviteter. Bland gymnasieleverna är bilden densamma som för högstadieleverna vid en jämförelse med elever i andra kommuner. Undantaget är pojkar bland gymnasieleverna i Haparanda som säger sig vara nöjd med sin fritid i samma utsträckning som pojkar i andra kommuner.

I enkäten fanns möjlighet för eleverna att ge förslag på aktiviteter som man tyckte borde finnas i Haparanda och några återkommande förslag bland högstadieleverna var en skate/ fotbolls eller allaktivitetshall. Andra önskemål var parkour, crossbana, boxning, möjlighet att sköta om djur och hundpark. Det fanns även förslag på mötesplatser och cafe' där ungdomar kan träffas.

Gymnasieleverna hade förslag på bowlinghall i vilken också andra aktiviteter kunde rymmas, men också möjligheter till skatepark och snowboardbana. Man efterlyste också olika mötesplatser, dvs aktiviteter och lokaler tillgängliga för sin åldersgrupp som följande citat illustrerar;

" det finns inga aktiviteter till ungdomar 16-17 alltså när man inte vill sitta på ungdomenshus längre och så kommer man inte in någonstans heller eftersom man inte är 18 ännu. Det är trist att det finns saker för yngre och äldre men inte till oss i just den här åldern"

"Att man skulle ha konserter där jag och fler som är intresserade av musik skulle få uppträda ca någon gång i månaden ungefär."

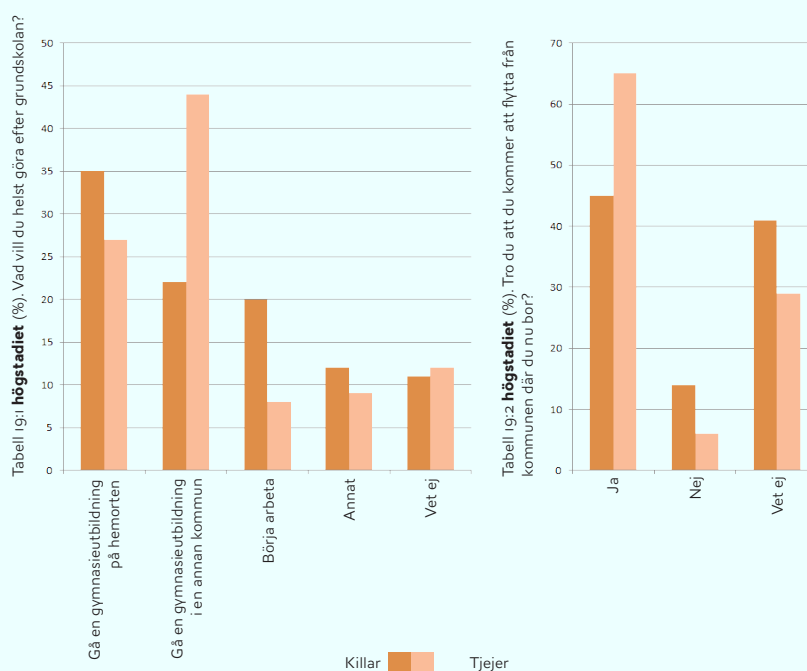
"Någon bra ställe var man kan hänga med kompisar, t.ex, bowlinghall, bättre bio, mer cafe/restauranger som är inte så dyra"

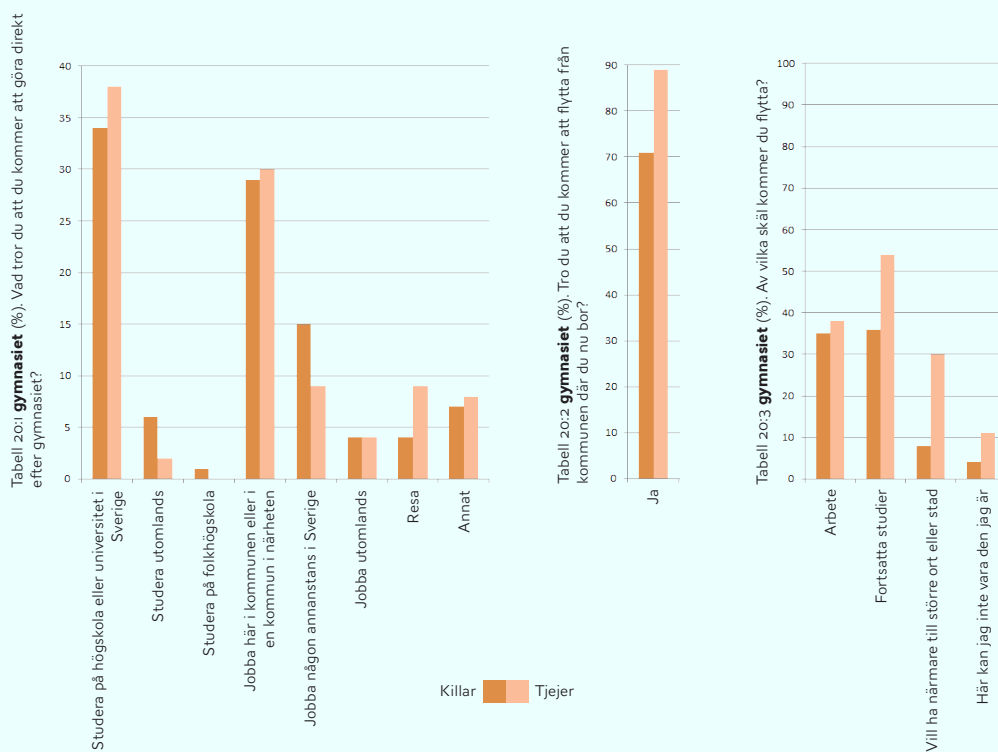
Sammanfattningsvis så har både högstadie- och gymnasieleverna i Haparanda synpunkter på vilka fritidsaktiviteter som finns tillgängliga. Man är i jämförelse med ungdomar i andra kommuner mindre nöjda med sin fritid och vad man kan göra på den samt att man i större utsträckning menar att det saknas fritidsaktiviteter. Detta gäller flickorna men också elever från hem med sannolikt mindre resurser, elever som också i betydligt större utsträckning anger att de inte har råd med fritidsaktiviteter eller att ta sig till aktiviteter.

Framtid

I följande avsnitt redovisas elevernas närmaste framtidsplaner efter att de antingen är klara med grundskolan eller sina gymnasiestudier. Framtidsplanerna påverkas av många faktorer, dels av hur föräldrar förhåller sig till eleverna, exempelvis deras skolgång och utbildningsplaner men också av kamraters uppfattningar. Andra aspekter är hur eleverna uppfattar vilka möjligheter som hemorten har att erbjuda med avseende på fortsatta studier eller hur arbetsmarknaden ser ut. Utöver detta finns också olika ungdomsdiskurser med signaler som påverkar ställningstaganden om hur man som ung människa kan forma sitt liv, som inte sällan innebär att man måste eller bör lämna hemorten. Att söka sig bort, helst till någon större stad representerar inte sällan en bild av en nödvändig erfarenhet och upplevelse som man bör ha eller ha haft som ung människa i dessa diskurser. Att vara ung på landsorten och i mindre kommuner gestaltas sällan som något självklart eller naturligt alternativ jämfört med den större staden som bas för att etablera ett vuxet liv och identitetsarbete.

Av tabell 19 nedan samt tabell 20 nästa sida framgår elevernas närmaste framtidsplaner med avseende på utbildning, arbete och om man avser att flytta eller stanna.

Bland högstadieläverna vill en majoritet fortsätta att studera på gymnasium, särskilt flickor i jämförelse med pojkar, de senare vill oftare börja arbeta. Flickor vill också börja en gymnasieutbildning i en annan kommun i betydligt större utsträckning än pojkar, både i samband med fortsatta studier och som en generell uppfattning. Generellt är således flickor mer orienterade mot att flytta från Haparanda än pojkar. Tar man hänsyn till andra bakgrundsfaktorer finns inga signifikanta effekter mellan olika kategorier av elever utan skillnader i framtidsplaner kan beskrivas som att följa genusaspekter.

Jämför man högstadieläver i Haparanda med elever i andra kommuner så framgår att pojkar i andra kommuner är mer studieinriktade, både att flytta för studier och att studera på hemorten. Andelen pojkar som tror att de kommer att flytta från hemkommunen är också mindre i andra kommuner. Bilden av framtidsplaner bland flickor i Haparanda jämfört med flickor i andra skiljer sig också genom att de förstnämnda inte är lika inställda på gymnasiestudier samt att man tror att man kommer att flytta från hemkommunen i större utsträckning.

Bland gymnasieleverna i Haparanda är skillnaderna mellan pojkar och flickor inte lika påtagliga som bland högstadieläverna vilket framgår av tabell 20 nedan.

När det gäller framtidsplaner bland gymnasielever så avser ca 40 % av dem att studera vidare på universitet eller högskola, framförallt i Sverige och en tredjedel tänker sig att arbeta, antingen i Haparanda eller i en kommun i närheten. En majoritet av eleverna, framförallt flickor, tror att de kommer att flytta från Haparanda. Vid en jämförelse med gymnasielever från andra kommuner framgår att gymnasielever i Haparanda, både pojkar och flickor i betydligt större utsträckning anger att de tänker studera vidare på universitet och högskola samt att de tänker flytta. Dessa resultat påverkas i stor utsträckning av urvalet i denna undersökning och som nämndes inledningsvis i rapporten. Samtliga elever i årskurs 3 och som gick en yrkesinriktad utbildning var på praktik när undersökningen genomfördes och har därför inte besvarat enkäten. Från tidigare studier vet man att elever på yrkesinriktade utbildningar i betydligt mindre utsträckning är intresserade av att studera vidare men är också oftare inriktade på att stanna på hemorten jämfört med elever på studieinriktade gymnasieprogram. I denna undersökning betyder det att andelen som säger sig vilja studera vidare sannolikt har blivit större vilket också gäller andelen som tror sig ska flytta från Haparanda. Detta stöds också av att elever på yrkesprogram i åk 1 och 2 i Haparanda i mycket liten utsträckning tänker sig studera vidare medan det motsatta råder för elever på studieinriktade program där nästan alla tänker studera vidare på universitet/högskola.

När det gäller skälen till att flytta är det arbets- eller studieskäl som anges som orsak. Det finns dock en skillnad mellan pojkar och flickor där de senare oftare vill ha närhet till en större ort eller stad. En annan skillnad är att flickor i något större utsträckning anger att orsaken är att de inte kan vara den de är. Jämfört med gymnasielever i andra kommuner så anger man dessa skäl i ungefär samma utsträckning. Det som skiljer gymnasieleverna i Haparanda från de övriga kommuner är att de inte anger kompisar, pojk/flickvän, familj/släkt eller fritidsintressen i någon nämnvärd utsträckning som skäl att flytta. Då man kontrollerar gymnasielevernas framtidsplaner mot andra bakgrundsfaktorer framkommer inga signifikanta skillnader mellan olika kategorier av elever.

Sammanfattande diskussion

I denna studie har sex teman hälsa och droger, upplevelse av skola, trygghet och utsatthet, inflytande och tillit, fritid-aktiviteter och önskemål samt framtid-utbildning, flytta och stanna, utgjort ramar för att beskriva och analysera hur högstadie-och gymnasielever upplever sin situation i Haparanda.

Det finns några systematiska och genomgående skillnader i dessa teman bland ungdomarna som kan sammanfattas med utfallet inom temat hälsa och droger. Eleverna i Haparanda som helhet skiljer sig inte nämnvärt från ungdomar i andra kommuner när det gäller hur man upplever sin hälsa. Däremot framgår skillnader mellan olika kategorier av ungdomar där flickor, elever som oroar sig över föräldrarnas ekonomi och elever där bägge eller någon av föräldrarna är arbetslös i större utsträckning beskriver sin hälsa som dålig och känner sig nedstämd. Även elever som inte betraktar sig som heterosexuella anger att de har dålig hälsa i större utsträckning. Användningen av alkohol och narkotika är lägre i Haparanda både bland högstadie-och gymnasielever när de jämförs med motsvarande elevkategorier i andra kommuner. Däremot röker högstadieelever i större utsträckning än högstadieelever i andra kommuner. Narkotika förekommer oftare bland gymnasielever jämfört med högstadieelever. Det finns genusskillnader genom att pojkar har använt narkotika i större utsträckning. Både bland högstadie-och gymnasielever är det elever som oroar sig över föräldrarnas ekonomi som sticker ut, de använder alkohol i större utsträckning, röker oftare och använt narkotika i större utsträckning. Bland gymnasieleverna gäller detta också elever från hem där minst en förälder är arbetslös.

Det är således tre bakgrundsfaktorer som framförallt har betydelse för vilka skillnader som uppstår mellan ungdomarna. Genus – det är ofta skillnader mellan hur flickor och pojkar upplever sin situation inom de teman som studerats. En andra faktor är om eleven oroar sig för sina föräldrars ekonomi och en tredje faktor är om eleven kommer från hem där en eller bägge föräldrarna är arbetslös. De två sistnämnda faktorerna är möjliga att tolka som att resurssvaga elever eller att elever från resurssvaga hem är de som i störst utsträckning upplever och betraktar

sin livssituation som mer problematisk jämfört med andra elever. Dessa faktorer påverkar inom samtliga teman i denna studie vilket tar sig i uttryck att elever från sannolikt resurssvaga hem i större utsträckning har upplevt utsatthet, mindre grad av trygghet, kan inte delta i fritidsaktiviteter som man önskar och använder droger oftare. Andra bakgrundsfaktorer som sexuell identitet och medborgerlig bakgrund (svensk, nordisk eller utomnordisk) påverkar i något enskilt tema och enskild fråga i enkäten, men inte på det genomgående och systematiska sätt som genus och "resurs" gör.

Gruppen resurssvaga ungdomar skulle i denna studie bestå av ca 70 elever om man lägger samman högstadiel elever med gymnasieelever vilket motsvarar ca 20% av samtliga elever som ingått i denna studie. Det är således ingen obetydlig andel av ungdomar som lever på vad man skulle kunna tolka som på gränsen till ett utanförskap.

HAPARANDATORNIO